

ЩОДО КІЛЬКІСНИХ ПОКАЗНИКІВ ЗЛОЧИННОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Пашенко Євген Миколайович
аспірант кафедри
кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету
ХНУ імені В.Н. Каразіна

Злочинність військовослужбовців складається з двох видів: загальнокримінальна злочинність військовослужбовців і військова злочинність. Дослідити першу є складною задачею, бо окремо вона не фігурує у відповідній статистичній звітності. Зупинимося на останній – військовій злочинності.

Розглянемо спочатку військову злочинність до 2013 р. Як повідомляють дослідники даної проблеми: у 2007 р. було зареєстровано 508 злочинів, у 2008 р. - 450, у 2009 р - 442, у 2010 - 551, у 2011 р. - 493, у 2012 р. - 352. Тобто зазначається, що протягом 2007-2012 рр. загальна кількість злочинів, які вчинені військовослужбовцями, із певним коливанням скоротилася майже на третину. Звичайно, що рівень злочинів військових не є об'єктивним, оскільки не охоплює великий пласт прихованих (латентних) злочинів. В цей період судами України було засуджено 2 124 військовослужбовці, зокрема, у 2007 р. - 382, у 2008 р. - 387, у 2009 р. - 395, у 2010 р. - 390, у 2011 р. - 283, у 2012 р. - 287. Аналіз змін абсолютних показників військових злочинів за період 2007-2012 р.р. дозволяє зробити висновок про те, що динаміка досліджуваних злочинів була спрямована на скорочення, яке складало майже 30 %. Більшість, злочинів складала порушення статутних правил взаємовідносин підлеглості (ст. 406 КК України) – 30 %. Велика кількість з них носить саме насильницький характер. Ще 20 % займали злочини, які характеризувалися перевищенням військовою службовою особою влади чи службових повноважень.

Щодо характеристики самих військовослужбовців, то понад 60 % засуджених з них проходили службу в сухопутних, повітряних та військово-

морських сил. Найменше засуджувалося військовослужбовців внутрішніх військ МВС України, залізничних військ та Служби безпеки України.

За даними правоохоронних органів майже половина військових злочинів приходилася на рядовий склад, чверть – на сержантський і старшинський склад, близько 15 % - на молодший офіцерський склад, а 10 % - на старший офіцерський склад. Були лише поодинокі випадки притягнення до кримінальної відповідальності вищих офіцерів міністерства оборони та інших силових структур. Як справедливо зазначають фахівці сучасна військова злочинність в Україні характеризується високим рівнем і несприятливими динамікою та структурою [1, с. 135]. Статистичні дані свідчать про те, що упродовж останніх п'яти років спостерігається зростання військової злочинності, в тому числі і військової насильницької. Так, у 2012 році було зареєстровано 490 злочинів, то у 2014 р. - 4153, у 2015 р. - 6213, у 2016 р. - 3650, а у 2017 р. - 4577 злочинів.

Коефіцієнт військової злочинності на 100 тисяч населення країни становить: у 2013 р. - 1,01, у 2014 р. - 9,1, у 2015 р. - 14,5, у 2016 р. - 8,5, у 2017 р. - 10,8. Тобто, в середньому цей коефіцієнт складає 8,8. Як бачимо найбільший рівень військової злочинності відмічався у 2015 році. На наш, погляд, це обумовлено інтенсивними бойовими діями при проведенні антитерористичної операції та щорічним зростанням кількості самих військовослужбовців, яка на зараз складає понад 250 тисяч осіб.

Структура злочинності військовослужбовців складається із загальнокримінальних і військових злочинів. Злочини загальнокримінального спрямування становлять понад 18 %, військові злочини складають більше 81 %. Тяжкі та особливо тяжкі злочини в структурі злочинності військовослужбовців складають від 50 % до 70 %.

Серед загальнокримінальних злочинів військовослужбовців: 22 % - це злочини проти власності; 16 % - злочини проти життя і здоров'я, понад 14 % - злочини в сфері незаконного обігу наркотичних засобів, їх аналогів і прекурсорів, понад 8 % - злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, приблизно 3 % - злочини проти громадського порядку. Небезпечною є ситуація, коли майже кожен третій злочин – це злочин, який

передбачений ст. 263 КК України - Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Тобто можна констатувати той факт, що кожен восьмий злочин загальнокримінальної спрямованості, який вчиняється військовослужбовцями є насильницьким і посягає на життя і здоров'я особи.

В структурі військових злочинів приблизно 70 % займає злочин, що передбачений ст. 407 КК України - Самовільне залишення військової частини або місця служби. Окрім того цю злочинність характеризують в першу чергу, такі злочини як: непокоря або невиконання наказу (понад 7 %), порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості (понад 2 %), дезертирство (понад 15 %), викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (понад 5 %), втрата військового майна (понад 2 %), порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (понад 4 %), недбале ставлення до військової служби (4 %), перевищення військовою особою влади чи службових повноважень (1,8 %).

За останні два роки спостерігається тенденція до зниження рівня військової злочинності, в тому числі і військової насильницької. У 2017 році таких злочинів було вчинено 4512. З них: непокоря - 48, невиконання наказу - 2, опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків - 2, погроза або насильство щодо начальника - 28, порушення статутних правил - 57; самовільне залишення військової частини - 3188, дезертирство - 449, ухилення від військової служби шляхом самоскалічення або іншим способом - 15, перевищення військовою службовою особою влади або службових повноважень - 75, недбале ставлення до військової служби - 173. Тобто найбільша частка – це суспільно, небезпечні діяння, які пов'язані із самовільним залишенням військової частини. Військові злочини з ознаками

фізичного або психічного насильства складають лише трохи більше 1% від загальної кількості військових злочинів.

2018 рік характеризувався істотним зниженням рівня військової злочинності порівняно з попереднім. З цей рік було вчинено всього 192 злочини. Непокора - 1, дезертирство - 7, викрадення військового майна - 2, втрата військового майна - 12, самовільне залишення військової частини або місця служби -166, недбале ставлення до військової служби - 1, перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень - 1.

Таким чином, за останні роки спостерігається тенденція значного зниження рівня військової злочинності, в тому числі і військової насильницької. Але небезпечним є факт відносної постійності таких злочинів як самовільне залишення військової частини і дезертирство. Відповідним органам і суспільству в цілому слід звернути особливу увагу цій проблемі, яка обумовлена низкою політичних, соціальних, морально-психологічних криміногенних факторів. Слід ще раз наголосити, що злочинність військовослужбовців і особливо військова злочинність є високолатентним соціально-правовим явищем. Латентність, в більшості випадків є приховуваною (штучною) На думку фахівців, це обумовлено тим, що командири приховують значну їх частину з метою показового благополуччя у підрозділах, а отже безперешкодного кар'єрного зростання. Ця обставина суттєво занижує статистику реального рівня злочинності серед військовослужбовців [2, с. 111].

Зупинимося на такому кількісному показнику, як кількість осіб - військовослужбовців, що вчиняють злочини. Дослідниками визначаються певні пропорції кількості осіб чоловічої та жіночої статі серед виявлених осіб, котрі вчинили військові злочини. «У відносних показниках в середньому чоловіки становлять 88 %, жінки 12 % » [3, с. 4]. Така ситуація обумовлена тим, що більшість військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань є чоловіками.

Особливості кількісних характеристик військових злочинів свідчать про наявність небезпечних криміногенних факторів, які повинні бути усунені або

нейтралізовані засобами загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Казначєєва Д.В. Військова злочинність: аналіз та прогнозування. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2018. № 2 (19). С. 132-140;
2. Давиденко В.В. Подолання протидії розслідуванню насильницьких злочинів серед військовослужбовців. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 2. С. 110-123;
3. Арманов М., Котенко Є. Військові злочини: кримінологічний аспект. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 4. С. 1-10.